

ТОВАРИШІ З МОГО ДИТИНСТВА

Товариші з далекого дитинства
До цього часу в пам'яті моїй,
Не зустрічав такого товариства,
Яке тоді було у мене, наче рій.

Ми проживали, а не грали ролі,
Усе тоді сприймалося всерйоз,
Поглянь, богатирі, не діти кволі
Ми не боялися тоді метаморфоз.

Баским конем, чи козаком сміливим
На свіжому з соняшника коні,
Як треба, станеш хитрим і кмітливим,
А мить ти мандрівник в далекій стороні.

Затемна повертались у реальність,
Забувши, що лозина дома жде,
Бо знову підвела відповідальність,
Був кожен з нас і зелене ще і молоде.

Та не завжди дозвілля випадало:
Корів пасеш, чи стережеш курчат,
В дитинстві часу нам не вистачало
І щось завжди чомусь чекало біля хат.

Стомився, зголоднів ти □ це відчуєш,
Коли засвітять в хатах каганці,
Вечеря з печі на столі парує...
А ти куняєш вже зі скибкою в руці.

Були ми з іншої зовсім епохи,
Не схожі на теперішніх дітей,
Та не жалкую я за цим нітрохи,
Здавалося, що все в нас є, як у людей.

Бо головним було □ це товариство,
Рівняло всіх однакове життя,
Дружили міцно, без зазнайства, чисто,
І єдності тоді було в нас відчуття.

Як підростали, дружбою міцніли,
Не крилися один від одного,
В розвідку і у космос полетіли б
І зрадить не змогли б товариша свого.

* * *

Такими і лишились посьогодні,
Не розіллє тепер вже і вода,
Товаришів міняти ми не згодні
Тепер і далі, на майбутні всі літа.

У пам'яті та в серці залишившись,
З них кожен, наче слайдом промайне,
Встають, до глибини розворушивши,

Неначе в них і справді часточка мене.

Лабузько Миша □ ми із ним сиділи,
Як тихі мишки вдвох весь перший клас,
Так друзями і школу закінчили,
Стара та дружба і тепер єднає нас.

Вже був Лабузьким він у атестаті,
Несмілим гуртом рушили тоді
Аж у столицю, в Київ поступати,
З села, ще недосвідчені всі й молоді.

В вагоні пусто (це було під вечір),
Чомусь окремо сісти я схотів,
Замріявся, забувши і про речі,
Дивлюсь, хтось незнайомий поряд мене сів.

І приставати став, якись погрози,
Та до одежі руки простяга,
Щось вимагає в мене, а не просить,
І ножики немов з кишені витяга.

Признаюся, тоді, мабуть, злякався,
(Підходять ще молодики, дивлюсь)
Від себе не чекав, але піднявся,
Ногою в груди незнайомця відштовхнув.

А тут, почувши шум, з'явилися друзі,
Нападник, покидаючи вагон,

Бубнів щось, бо одержав по заслuzі.
Тепер я той випадок згадую, як сон.

* * *

Там ще один Лабузько був, Микола,
Ми на Клинку і вирости разом,
Ходили десять років з ним до школи,
П'ять кілометрів в два кінці щодня пішком.

Микола в Тисмениці оселився,
Не довелось зустрітися з тих пір,
Не бачились, але бувало, снівся
Він сам, окації високі, хата й двір.

Якби цих хлопців не було зі мною
У тім вагоні, я б не переміг,
І зустріч та була б, мабуть, сумною,
Не вистоять ніяк одному проти всіх.

Де ви тепер, всі незабутні друзі?
З кимсь поговориш інколи, чи так
Згадаєш, як були ми голопузі,
І до оскоми яблук їли на дурняк.

* * *

В село приїдеш, Сашуна побачиш,
(Приходько Володимир), як було
Розкаже все, аж сам повірить наче,
Смієшся: ну його сьогодні занесло!

Товариш незабутній і кумедний,
Душа компанії і балагур,
Буває надоїсть, та не зловредний,
Любили всі тоді його за каламбур.

Мою адресу від батьків, дізнався,
Служив я в армії, приходить лист,
В листі зі мною теско привітався:
□ Я теж ракетник, а з петлиць □ артилерист.

Та інформація була секретна,
В підписці □ заборона розкривать,
Відповідальність теж цілком конкретна,
На гауптвахті будеш службу відбувать.

А він □дзвонив□, неначе дяк з дзвінниці,
Міг аж три короби наговорить,
□Відкривши□ всі військові таємниці,
“Хоч дозволялося частинку лиш відкрити”.

Життям ідем, неначе по дорозі,
Воно то вгору нас несе то вниз,
Пригадуєм лише, як зранку на порозі
Зробили самостійно перший крок кудись.

А ось ще персонаж □ Микола Сокол,
Урок не завжди дасть він провести,
Тому, щоб був порядок в класі й спокій,
Сидів за партою “ослячою” завжди.

Дамо йому читати щось тихенько,
Забуде до перерви він про нас,
Отак і вчивсь Микола помаленьку,
Аж поки школу не прийшов кінчати час.

Одного разу, він читав про Швейка,
Сидів та посміхався крадькома,
Та раптом так залився соловейком,
Що реготав і вчитель з нами усіма.

Хоч небагато з ним і спілкувались
(Жили у різних ми кінцях села),
Що однокласники, не забували
І спільна тема для розмов завжди була.

Побачимось, він □ так тобі зрадіє,
В обіймах стисне □ ребра затріщать,
Сам щирий, хитрувати не уміє,
Готовий підбадьорити й поспівчувать.

І дуже хоче зустрічатись знову,
Вітання при нагоді шле мені,
Не в пам'яті, а у живій розмові,
Оце б зустрітись ще у рідній стороні.

* * *

Кого в дитинстві довелося знати,
Із ким дружив, а з ким знайомим був,

Відразу навіть важко пригадати,
Багато є й таких, кого зовсім забув.

Та в пам'яті ще список немаленький,
Найяскравіших треба теж згадать,
За кілька хат від нас живе Зеленько,
Є змога з ним поговорить і помовчать.

Завжди був дуже тихим, непомітним,
Яких в селі багато, чоловік,
У спілкуванні приятним, привітним
І серед інших виділятися не звик.

Пройде він чи проїде вздовж забору
І привітає головою кивком,
Зупиниться, коли ти вийдеш з двору,
На лавці край воріт посидимо рядком.

Згадає, що чекають дома справи,
Зразковий сім'янин і господар,
Я знаю, що у нього є підстави,
В селі хазяйнувати □ нелегкий тягар.

Зеленько Володимир, небагато
Таких, як він лишилось у селі,
Слід дякувати, а не співчувати,
За те, що не втекли із рідної землі.

Бо більшість з нас пішли собі шукати

По світу долі кращої сліди,
Навідуємось, де старіє мати,
Ми все життя спішити будемо туди.

* * *

Миколу Кокотюху поважали
За справедливість, силу й доброту,
Півсиротою був, та ми всі знали,
Яку при цьому мав душевну широту!

Він, як із казки, образом народним,
Зразком мені продовжує служить,
У пам'яті лишився благородним,
Та не судилося до старості дожити.

Коли востаннє з ним ми зустрічались,
Микола був не дуже говірким,
Спішили зранку, що й не попрощались,
Запам'ятати довелось його таким.

А з Василем Гирянським перетнулись,
Якось невдало у одній з розмов,
У тісноті незграбно повернулись
І потекла тоді у нього з носа кров.

Я знав уже, які слабкі судини
В товариша, було, лише торкнеш,
Як миттю в нього з носа без упину
Червона Пюшка, глянуть страшно, потече.

З ним після школи більше не стрічались,
А ось з дружиною шляхи звели,
Вона в райцентр у справі поспішала,
Машиною її ми в Ічню підвезли.

Тут я дізнався, Василя немає,
Його все ті ж судини підвели,
Отак біда когось весь вік минає,
А інші вберегтись від неї не змогли.

Пригадую Івана я Шадуру,
Як кажуть, із дитинства заводний,
Встигав влипати у халепу здуру,
Хоч невисокий, та вертлявий і міцний.

На випускному здумав попірнали,
До сходу сонця на виду у всіх,
Щоб, бачте, чистим сонце зустрічати.
Хіба ж тоді це був його найтяжчий гріх?

Якби не наш Іван, то я не знаю,
Чи був би той світанок пам'ятним,
А я й до цього часу пам'ятаю,
Як ми сміялися, всі стомлені із ним.

Останніми роками він змінився,
Вогню немає в погляді того,
Ударам долі, мабуть, підкорився,

За що вона, спитати б, вибрала його?

Одних наділено життям коротким,
Комусь біда на довгому віку
Дістанеться аж через край потоком,
Як за кількох він чашу питиме гірку.

Життя у всіх нас смугами проходить,
За світлою вже темна наплива,
Одна порадує, друга нашкодить,
Так доля нас в два кольори і одіва.

Ось Чайка, ще один Іван між нами,
Позаочі він звався “Комісар”,
Ми дивними такими іменами
Один одного звали без образ і чвар.

У кожного були в дитинстві вади,
Характер з темпераментом свої,
Тепер вже без прикрас, заради правди,
Такі були шкільні товариші мої.

Ходили слухи про Івана дивні,
Чи правда – все немов через вуаль,
Але так голосно, як з тину півнем
Проголосилося на все село, а жаль.

Іван живе усі ці довгі роки
Не знати де, в село не приїжджав,

Забути б давнє, бо пройшли всі строки,
Але, мабуть, образ в собі не подолав.

Коли людину в чомусь звинуватить,
Відміряти потрібно сім разів,
Не можна зайвий гріх на душу брати,
Як певно щось не знаєш – то і поготів.

* * *

Та є у мене ще один товариш,
“Мін херц” усіх моїх шкільних років,
Я із Мироненком Михайлом в парі
За партою до випускного просидів!

“Дозвілля” з ним ділили на уроках,
А потім розбігались зняти стрес,
Аж до дзвінка, чимдалі, в різні боки,
Бо ж на перервах кожен мав свій інтерес.

А на уроках, що ми не робили:
Пройти встигали карту вздовж і вшир,
Всьому ми дружно та успішно вчилися,
Та ще й проводили “в Чапаєва” турнір.

По звичці, математик повторявся,
“Одна, що сота” □ часто говорив,
Я потай з цього приводу сміявся,
А Миша вправно всі повторення лічив.

І був рекорд, повірити нелегко,
Сто сорок разів за один урок,
Було в Михайла точно, як в аптеці □
Сто сорок, а тоді уже й дзвінок.

А інколи з уроків ми тікали,
Коли ставок надійно замерзав,
І на льоду донесхочу катались,
Не видно з школи і ніхто не заважав.

Із Мишою у парі чергували,
Надворі в хлопців □праця□, а дівчат
На □домовостві□ теж чогось навчали,
А ми з нудьги втомилися відпочивать.

І тут несуть дівчата щось □на пробу□ □
Намішано квасолю з буряком,
Щоб нас нагодувати, як худобу,
Під верх макітра повна, вкрита друшляком.

Таким було знайомство з вінегретом,
Донесхочу наїлись, на роки!
До цього часу згадуєм дуєтом,
Із однокласниць наших легкої руки.

Та це не заважало нам учитись,
Бо майже завжди мали ми по “п'ять”,
Змогли успішно школу закінчити □
Не лиш повторення навчилися рахувать.

Любили ми учителя, був добрим,
Його дивацтвам раді потакать,
Хоч гумором не володів він гострим,
Та вмів до гумору і сухістю штовхать.

Пригадувати ще без ліку можна,
Здружились в школі ми з Михайлом так,
Ніщо нас роз'єднати неспроможне,
Бо товариство справжнє варте не п'ятак.

І дотепер випадку не було ще,
Щоб Миша зміг двора мого минуть,
Не підійшов до матері поближче,
Не розпитав її, що там від мене чуть.

Спілкуємося часто телефоном,
Як у дитинстві, голос ще дзвінкий
Почую, значить знову Миша дзвонить,
Веселий темпераментом і говіркий!

Він оптимізмом завжди заряджає,
Було, що й сам надовго захворів,
“Не розкисати” другу помагає,
У настрої не пускає тьмяних кольорів.

* * *

Коли я на життя своє погляну,
Побачу, що всі цінності тоді

Одержав, признаюся без обману,
І дотепер зберіг, в роки немолоді.

І вдячний я своєму товариству
За все, що в ті часи мені дало,
І за науку, і за дружбу чисту,
І що через життя зі мною пронеслось.

Дітей вивчаю вже багато років,
Шукаю цвіт між них, як в спориші,
З якого я на них не гляну боку,
Та бачу юності моїх товаришів.

В дворі шкільному закутки тінисті,
По спортмайданчику між них ходив,
Як дихалось між кленів там дуплистих,
І в темних кронах скільки відкривалось див!

Немов в прогресії, життя міняють,
Дітей, на жаль, теперішні часи,
Очей вони на крони не здіймають,
Не помічаючи природної краси.

Утуплять погляд у свої смартфони,
Над чимсь поміркувать нема коли,
Не бачать стовбура, які там крони?
Їм не помітити над квітками бджоли.

Нам веселіше вчилося у школі,

Перерва, ми навколо Сашуна
Кругом майданчика опишем коло,
Потроху відступаючи від брехуна.

А він цього ніяк не помічає
Нам смішно, дума, що з його байок,
Відступим ми, він знову наступає,
Ще дужче входить у азарт за кроком крок.

* * *

Чи всіх згадав? Сиджу й себе питаю,
Мабуть-таки когось і загубив...
Що ж, напишу, як тільки пригадаю,
Бо забувати спеціально не хотів.

Товариші з дитинства виринають,
Я зустрічаю їх на цих рядках,
Вони немов з туману визирають,
І йдуть до мене по забутих вже стежках.

Не тільки хлопців бачу, і дівчата...
Із Ніною за партою сидів,
Дарма, що мала карі оченята,
Та з нею до плачу сидіти не хотів.

Це перший клас, якими ще дурними,
І дикими були □ тепер сміюсь,
Любуюсь подумки очами тими,
Вдивляюсь пильно в них, ніяк не надивлюсь.

Вона навчалась з нами менш півроку,
Тоді відстати змушена була,
А потім стало все гаразд, нівроку,
Аж до сьогодні, як годиться, прожила.

По стежечках одних іти не склалось,
Могли б і погубитися на них,
Та що миналось, знову починалось
І на поверхню піднімалось з глибини.

А брат її Микола, мій товариш,
З яким щотижня грали у гуртку,
По струнах медіатором удариш
І тягнеш пісню враз веселу чи гірку.

От доля! Ніну досить часто бачу,
Микола десь у Нижньому осів,
Не сподіваюсь навіть на удачу,
Аби побачитись хоч раз на кілька днів.

Тепер вже бачу Любу Євтушенко,
На голові, як сніп із колосків,
А на лиці аж золоті веснянки,
Із голосом грудним та водночас дзвінким.

Ще змалечку вона могла, як лідер,
Одна водити за собою клас,
Бо енергійна, наче свіжий вітер,
І без зусиль завжди запалювала нас.

Товаришем я був їй у навчанні
Були й суперниками, що таїть,
Бо кожен першим стати мав бажання,
Яке обом не удавалось перебить.

А доля несподівано нас знову
В одні місці надовго привела,
Стоять під Києвом, немов по змові,
Де живемо давно ми, наші два села.

Підтримує мене вона у скруті,
Вряди-годи побачитись щастить,
Та вчасно не вдається все почути,
А як хотів би спілкуватись кожну мить!

І кілька днів тому нам пощастило
Побачитись у рідному селі,
Приїхали відвідати могили
І ще раз поклонитись їх святій землі.

Буває, зустрічі чекаєш довго,
А то приб'ємося до берегів,
В село недавно привела дорога,
Відвідать, як згадав, могили дорогі.

Не сподівався в клопотах зустрітись,
Але вдалось побачить чотирьох,
Скорботний день, та як не порадіти?

Від радості аж подих в горлі пересох.

Піднявши чарки, з Мишою сиділи,
Не був Лапком би він, коли й тоді
Без жартів обійшлось, загомоніли
Про ті роки, коли були ще молоді.

□ Це Любка □, каже він, □ вела кататись,
Вона була тоді в нас ватажком,
Самі ми не могли б урок зірвати,
І на льоду не опинилисягуртом!

* * *

Лиш донедавна ще товаришами
Шкільними однокласників вважав,
Тепер всіх земляків, що вчилися з нами,
В шкільні свої товариші я записав.

Все із того ж Клинка дитячі друзі
Спливають з пам'яті у щільний круг:
Євлашин Коля також в цьому крузі □
Товариш по дозвіллю, близький родич, друг.

На рік молодший, та авторитетний,
В ватазі часто першим в нас ходив,
До спільних справ завжди він був причетним,
Надійний сам, а ненадійних не любив.

Ніколи на кутку робити шкоду

Собі не дозволяли за роки,
В саду у Мотлоха зірвать і плоду
Не простягнулося ні разу в нас руки.

Бувало, ще “Чапаєв” прибивався,
Меткіший від однолітків усіх,
Одного разу, скільки не старався,
З-під нього вивернутися ніяк не міг.

Вже імені його не пам’ятаю,
Та кличку, дуже влучну, не забудь,
Бо був такий товариш в нашій зграї,
А де тепер, вже не дізнаюся, мабуть.

Костенко Володимир з нами часто
Ділив часи дозвілля чарівні,
Учительський синок, та не пихатий,
А з нами завжди був простим і нарівні.

Інтелігентність бачилась у ньому,
Що з заздрістю нерідко помічав,
Аж стать таким хотілося самому,
Цього по крихті я роками досягав.

Дружив зі мною з менших, звали “Вовик”,
Сусід, якого часто захищав,
Якісь він мав незвичні очі й брови,
Виразні, але погляд в нього не блищав.

Мабуть уже товчу “за рибу гроші”,
Та згадую сусіда через тин,
Хоч значно був від нього я молодший,
Але на рівні був із нами Валентин.

Нарівні, тільки прикладу із нього
Не брав, остерігаючись біди,
Ми з ним накоїти могли такого!
І старший Валентин не винен був завжди.

Усі вони були хоч різні дуже,
Та разом з тим склалися в ансамбль,
Мого дитинства неповторні друзі,
Тому присвячую один для них всіх ямб.

* * *

Із пам’ятного фото вибираю
Я однокласниць цей іконостас,
З любов’ю, придивившись, згадаю,
Як всі вони цвіли, мов рози, серед нас.

Годилося б назвати поіменно,
Адже всі варті цього, як одна,
Але для всіх не треба сокровенне
І незнайомі читачам їх імена.

Я й сам побачив багатьох уперше
За низку пройдених десятиліть,
Із усіма поспілкуватись щонаменше

Хотів, та зустріч пролетіла, наче мить.

Для мене залишилися все тими ж,
Якими нам вручався атестат,
Життя шкільного свідками живими,
Я буду завжди імена їх пам'ятать.

Все меншими у пам'яті уривки,
Зв'язки втрачає кожен епізод,
Із всього бачаться самі верхівки
Мого дитинства, що затяг круговорот.

Шестидесяті □ це була епоха,
Роки у школі □ юності розцвіт,
Важке дитинство, та й щасливе трохи,
Бо готувався там наш у життя політ.

Був з кукурудзи хліб у магазині,
Щодня по дві буханки на сім'ю,
Його я пам'ятаю ще й донині,
Як всю ту нелегку шкільну пору мою.

А ці дівчата вміли все робити,
В хліві, в городі, навіть у печі,
Як треба, то й обід сім'ї зварити,
Не тільки борщ, а навіть білі калачі.

Були до всього руки роботящі,
Адже такі традиції в селі,

Всі однокласниці мої найкращі
Та найчистіші, як вода у джерелі.

Немає серед них ні знаменитих,
Ні тих, хто честь свою заплямував,
Дивитись в очі та спокійно жити,
Всі можуть, інших хто ще не розчарував.

* * *

Шовкун Микола вчився теж з сестрою,
На п'ять років молодший, та із ним
Спілкуємося часто між собою,
Ділюсь тепер, як з дуже давнім другом, всім.

Ця дружба ще коротка, та змістовна,
Він книгу про історію села
Подарував мені, де майже сповна,
Описано, яка минувшина була.

І ще одна землячка, старша трохи,
Тому з шкільних років не пам'ятав,
Підтримала мої убогі строфи,
За що також своєю Музою назвав.

Несповідимі нам шляхи Господні,
Аж в Білорусі теж мої рядки,
Через Любов Карпенко на сьогодні
Знайомі стали з легкої її руки.

А звітлія уже Лабузький Миша
Дізнався згодом про мої вірші,
Та захотів їх прочитать скоріше.
Як добре у оченні товаришів!

Тож скільки їх у мене на сьогодні?
Кого у пам'яті не записав?
Можливо ще десятки, може сотні,
А може, я не дуже старанно шукав?

І думаю, буває, а для кого?
Не епос же зібрався описать,
Пишу я все для себе лиш самого,
Та шану хочеться товаришам віддять.

Як до пори ніхто й не прочитає,
Лежатиме, аж пилом припаде,
Нічого, читача я почекаю,
Рукопис не горить, тому не пропаде.

І бігає навколо нас малеча,
У них свої часи, своя пора,
А ми ж для них були немов предтеча,
І шлях свій пройде, як і ми, ця дітвора.

Нехай, поки малі, не зрозуміють
Вони написаних про нас рядків,
Та знов бруньки весною зеленіють
І серед них лунає знов пташиний спів.

Із заздрістю дивлюсь на євровікна,
Красиву школу посеред села,
Колись була далека й непривітна,
Якби це школа в нас тоді така була!

Не віряться мені, що все минеться,
Не залишивши сліду не землі,
Бо звідкіля нове завжди береться,
Якщо минуле потім зникне у імлі.

Дата написання вірша: 2020-11-24